

PRILOGA

ZVONČKU

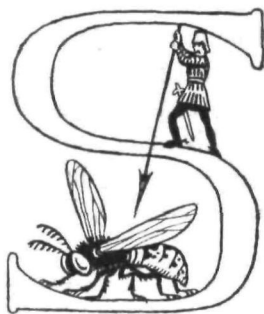
JOS. VANDOT:

Desetnica.

Planinska pripovedka.

(Dalje.)

III.

pomladi je bilo, ko je odšla Jelka z doma. Lepo jutro je bilo takrat, in ptice so prepevale tako krasno sredi gozda. Smejalo se je zlato sonce, in na belih sněžnikih se je blestel sneg, kot bi bil posejan z bleščočim srebrom. Zavriskala je takrat Jelka v mlado jutro. Domislila se je, da cveto zdaj na belih skalah dehteči, zlati mežiklji. Pojde, pa si jih natrga. Splete si venec, pa gre skozi vas. Na glavo dene venec in ošabna in gizdava Jelka po-

vpraša pri vsaki hiši: »Hej, kdo ima na glavi tako krasen venec? Hej, kdo mi je podoben?« — Pa jo gledajo ljudje. Z rokami sklepajo, pa si govorijo: »Da — te! Ta Jelka, hoj, ta Jelka! Taka je kot svetlo sonce!« — Tako si govore ljudje. Jelka, ta gizdava Jelka pa gre skozi vas, in srce se ji smeje v ošabni napihljenosti.

Pa se je Jelka res napotila proti skalam, da si natrga zlatih, dehtečih mežikeljev. Dolgo je hodila, dolgo in ker ni znala za poti in stezice, se je izgubila. Iskala je kroginkrog in je prišla kar hipoma do dolinice kraj črnega prepada. Zagledala je tam na kamenu starčka, ki jo je pogledal proseče in je proseče dvignil svoje suhe roke.

»Povej mi, grdi starec, kje je prava pot v vas?« se je obregnila ob njem. A starček je zmigal z glavo in je še vedno dvigal proseče svoje roke. »Neumen si, grdi starec,« je zavpila Jelka nad njim. »Ali ne vidiš,

da sama niman ničesar? Delat pojdi, lenoba zanikrna, da ne kradi tu Bogu zlatega časa!»

Starček je še vedno znigaval z glavo in je gledal proseče in milo hudobno deklico. »Ne bom te vprašala več, neumni, bedasti starec,« je rekla naposled Jelka razdraženo. Obrnila se je, da pohiti kraj prepada navzdol. Toda še preden je stopila na trdo skalo, je zagledala pred sabo orjaškega moža. Zdelo se ji je, da je zrastel hipoma iz tal, in zazeblu jo je po vsem telesu.

Temno jo je gledal orjaški, bradati mož. »Zakaj si zaničevala mojega brata?« je vprašal z votlim zvenečim glasom. »Srce ti je hudobno, deklica, in niti najmanjšega usmiljenja ni v njem. Ker si delala tako hudobno in brezbožno z ubogim starčkom, se boš pokorila in kesala, da boš točila še krvave solze. Čakaj, ti stvarca brezbožna, ošabna!«

Pograbil je orjak malo deklico. Na svojih rokah jo je nesel preko grmičevja in visokih skal. Klicala in jokala je prestrašena Jelka na glas. A nihče je ni čul. Samo jek ji je odgovarjal, stoglasni jek od belih pečin. Prinesel jo je orjak na cvetočo senožet in ji je pokazal tropo ovac, ki se je pasla brezskrbno med sočuo travo. »Te ovce boš pasla dannadan«, ji je rekel. »Toda nikar ne misli, da ubežiš. Glej, tam gori v črni jami domujemo mi. Ves dan lovimo po skalah zverjad. Ti boš hodila za ovcami in vsakokrat, ko napraviš sto stopinj, moraš zapeti pesem, da te čujemo gori v pečinah. Gorje ti, ako pobegneš! Zasačimo te takoj in te zapremo v črno jamo, da ne zagledaš nikoli več svetlega solnca!«

Tako je govoril orjak. Jelka pa je pokleknila pred njim. Roke je dvignila, pa je prosila jokajoč: »Usmili se me, dobri mož, in pusti me domov!«

»Tudi ti se nisi usmilila ubogega starčka, ki je moj brat«, ji je odgovoril orjak trdo. »Glej, ona koča tam doli bo tvoje bivališče ponoči. Jedilo pa ti prinesemo vsak večer, da ne pogineš lakote. — Tedaj le glej, da boš skrbno opravljala svoj posel in nikar ne poizkušaj ubežati, ker je vse zaman!«

Tako je rekel orjak. Obrnil se je in je kar izginil tam gori ob skalovju. Jelka pa je zaplakala obupno in je klicala na pomoč. Strah jo je bilo, da se je tresla po vsem životu, in groza jo je navdajala. Plašno je gledala okrog sebe; toda ni videla živega bitja razen trope ovac, ki se je pasla mirno in brez glasu na cvetoči senožeti. Spoznala je Jelka zdaj, kam jo je zavedla ošabnost in trdosrčnost. Mamice se je domislila zdaj in očeta. Oj, Bog ve, kako jočeta zdaj za njo in jo išteta okrog! A nikoli je ne najdeta, in nikoli ju ne vidi več.

Pri tej misli pa je bilo Jelki tako hudo, da je mislila, da ji počí drobno srce. Oj, mati, oj, oče! Zakaj je bila tako ošabna in trdosrčna, da se mora zdaj pokoriti zato? Oj, zakaj, zakaj? — In jokala je nesrečna Jelka, jokala tako, da bi se je bil usmilil tudi kamen.

A takrat so zabeketale ovce tam sredi senožeti in so pogledale na jokajočo deklico, ki je ležala na tleh. In Jelka je začula to beketanje. Planila je prestrašeno pokonci; zakaj domislila se je besed divjega orjaka, ki

ji je naročil, da mora hoditi za ovcami in peti. Sto korakov je naredila; potem pa je pričela peti žalostno pesem. Čudno in skrivnostno je odmevalo od belih, visokih skal, da je bilo deklico skoro strah. Gledala je gori v pečevje, na večni sneg je gledala. A nič se ni ganilo tam zgoraj. Sveta tišina je vladala širom okrog.

Potem pa se je zvečerilo. Še so žareli visoki vrhovi snežnikov v škrlatni večerni zarji, ko so se napotile ovce proti staji, ki je stala kraj senožeti. Počasnih, boječih korakov je šla Jelka za njimi. Ustavila se je pri mali koči in je sedla na klopco. Strahoma je pričakovala treh bratov orjakov.

Mrak je že ležal po zeleni dolini. Z visokih vrhov je že izginila zadnja rdečica. Mrzel veter je zapihal sem od temnih skal in je šepetal preko senožeti. Takrat pa so prišli bratje orjaki. Visoki so bili kot temne smreke in nosili so dolge brade. Zagledala jih je Jelka in se je stisnila strahoma še bolj k zidu. A bratje orjaki niso izpregovorili besedice. Molče so postavili pred deklico skledico močnika in belega mleka. Obrnili so se nato in izginili v mraku.

Oj, čudno bi bila pogledala Jelka doma, ako bi ji prinesla mati rumenega močnika za večerjo. Namrdnila bi se bila, pa bi se bila zasmejala: »Hej, hej -- močnik! Še sinica v gozdu ga ne zoblje — pa bi ga jaz? Hej, hej!« -- Tako bi bila rekla Jelka doma. A gori na senožeti ni pomišljala. Vzela je leseno žlico in je pričela zajemati, da je bilo veselje. Lačna je bila Jelka; saj že ves dan ni jedla ničesar. Pa bi ji ne dišal zdaj rumeni močnik?

Stopila je nato v kočo. Temno je bilo tam, in ko so se ji oči privadile temote, je zagledala tam ob steni borno posteljo. S slamo in senom je bila postлана. Bilo ni mehkih pernic kakor doma. A vseeno je spala Jelka trdno tisto noč. Trudna je bila in izmučena, pa ni pogrešala mehkih pernic.

Zbudilo jo je glasno beketanje. Prestrašeno je planila pokonci in je hitela ven pred kočo. Na klopci je zagledala skledico mleka in kos črnega kruha. V ranem jutru so šli mimo bratje orjaki, pa so ji pustili na klopci kosilce. Lačna je bila Jelka, pa ga je použila z največjo slastjo. Potem pa je šla za ovcami in je prepevala žalostne pesmi.

In godilo se je tako dannadan. Borno, nesrečno življenje je živela Jelka in je hujšala vedno bolj. Hrepenela je po domu, po očetu in mami. A vse ji ni nič pomagalo. Morala je ostati na zeleni, samotni senožeti in pasti ovce. Pri tem pa se je spominjala nekdanjih dni. Svoje ošabnosti in trdosrčnosti se je spominjala. In tedaj je spoznala, da jo je kaznoval Bog. Tudi dobre Lenčice se je spominjala. In videla je, kako grdo in hudo je ravnala z ubogo tovarišico. Pekla jo je vest, in bolelo jo je zdaj v srcu. O, da bi mogla poklekniti pred starše in pred Lenčico in jih prositi odpuščanja! O, da bi mogla!

Nekoč zvečer je pokleknila pred brate orjake in jih je prosila z dvignjenimi rokami, naj se je usmilijo in jo pustijo domov. A niso je po-

gledali orjaki. Tudi izpregovorili niso, ampak so izginili molče. In tedaj je videla in spoznala, da bo morala ostati tu vse življenje kakor zakleta kraljična, ki čaka zaman na rešitev.

Živela je žalostno in nesrečno življenje in je hirala vedno bolj. Ni jokala več in ni zdihovala. Samo topo je strmela predse in ni štela več dni, ki so lezli počasi in kakor večnost dolgi mimo nje . . .

Tako je pripovedovala Jelka. Lenčica pa jo je poslušala in ji je gledala venomer v shujšani obraz. Oj, smilila se ji je uboga sirota tako jako! Vse bi dala, tudi svoje življenje bi dala zato, da bi mogla rešiti Jelko. A kako naj jo reši, kako? — In zamislila se je Lenčica . . . Kar hipoma pa se ji je razjasnil obraz, in je tlesknila z rokami. »Oj, Jelka,« je dejala vsa vesela, »nič več ne boš živela samotno tu na senožeti, ampak se povrneš k mami in očetu. Pa že danes, pa še takoj, kar hitro vstani in jaz ti pokažem stezico, ki te povede domov. Kar hitro vstani in pojdi za mano!«

Pogledala jo je Jelka začudeno. Toda zmajala je z glavo. »Ni mogoče, Lenčica, ni mogoče! Takoj naju ulove bratje orjaki, ko ne bodo več čuli petja. In potem bo gorje nama.«

»Ne, ne, Jelka,« ji je odgovarjala Lenčica; »saj ne greva obe. Jaz ostanem tu, pa pojem namesto tebe!« — Sedaj šele je spoznala Jelka, kaj misli tovarišica. Da bi ostala uboga Lenčica namesto nje tu na senožeti in bi živela nesrečno življenje, kot ga je živela dolge dni Jelka sama? Oj, ne, oj, ne! Rajša ostane Jelka še naprej tu; a Lenčica naj gre domov in naj živi tam srečne in vesele dni.

Odločno je zmajala Jelka z glavo. »Ne, Lenčica«, je govorila, »ne privoščim ti tega življenja! Glej, rada te imam, pa bi mi bilo hudo, če bi morala misliti, da si ti tu nesrečna. Ne, Lenčica — jaz ostanem tukaj.«

Lenčica se je skoro zajokala, ko je slišala take besede. »Zakaj govoriš tako, Jelka?« je rekla žalostno. »Tvoja mamica joče noč in dan za tabo in te išče po gozdovih. A ti, Jelka, ti pa nočeš k nji . . . Lepo te prosim, Jelka — pojdi domov! Že zaradi uboge mamice pojdi! Jaz ostanem na tvojem mestu — desetnica sem in moram že tako po svetu. Sam Bog ve, če se mi drugje ne bo godilo še slabše. Zato te prosim, Jelka — pojdi, o, pojdi!«

In sedaj se je res razjokala mala Lenčica. Povedala je tovarišici, kako se je napotila z doma in da ji je pokazala zlata ptica tam nad Razorjem pot sem gori. Rotila je in prosila Jelko, naj pobegne sedaj, ko ji je tako lahko. A Jelka se je upirala, ker ni privoščila tovarišici grenkega življenja. Dolgo sta se prepirali deklici. Naposled pa se je vendar Jelka vdala.

»Pojdem, Lenčica«, je rekla. »Toda vedi, da mi je hudo, oh, tako hudo, ker moram pustiti tebe tukaj. Žalostna boš in se boš še kesala.«

»Ne bom žalostna,« ji je odvrnila Lenčica, ki je bila vsa vesela, da je pregovorila tovarišico. »Prepevala bom lepe pesmi in bom vsa radostna, ker bom vedela, da si ti srečna pri zlati mami in ljubem očetu.«

— In Lenčica se je zasukala na petah, pa je zapela veselo pesem. Hm, bratje orjaki tam gori v skalovju so pa mislili, da poje Jelka tu doli na senožeti.

Utihnila je Lenčica, pa je prijala Jelko. »Pojdiva urno«, je rekla. »Glej, kmalu zaide solnce, in tvoja pot je še dolga.«

Naglo sta hiteli preko senožeti do zakritega predora. Natanko je opisala Lenčica vso pot. Jelka jo je poslušala, in v srcu ji je bilo tako mehko, ko je gledala Lenčici v smehljajoči, ljubi obraz. »Lenčica, oj, Lenčica!« je zaklicala in objela jokajoč svojo ubogo tovarišico.

Nalahko se je je oprostila Lenčica. »Ne mudi se preveč, Jelka,« ji je govorila. »Pojdi naglo, da te ne zasači noč. Pozdravi moje starše in moje sestrice, pa jim reci, naj nikar ne žalujejo za mano. Povej jim, da sem vesela in radostna in da se morebiti kmalu vidimo . . . Srečno pot, Jelka, pa nikar se ne žalosti zaradi mene!«

Še enkrat je stisnila Jelka prijateljici roke in ji je pogledala še enkrat v obraz. Potem pa je izginila v predoru in se je spustila na oni strani po ozkem žlebu navzdol.

Lenčica se je pa obrnila in je hitela na pisano senožet. Dvakrat se je zavrtela na petah v svoji veliki radosti. Oj, rešila je ubogo Jelko nesrečnega življenja! Jelko, svojo ljubo tovarišico, je rešila, pa bi zdaj ne bila vesela? Hoj!

In Lenčica je priskakala na sredo senožeti. Tam pa se je ustavila in je pričela prepevati. Lepa in radostna je bila pesem, ki jo je pela Lenčica, in je tako prijetno odmevala od belih skal.

„Radost vriska vrh goré,
vriska glasno: Oj, juhé!
Juhé, juhé! Kako lepó
se smeje solnce nad goró . . .“

Prepevala je tako Lenčica. Bele ovce so se obrnile k nji, pa so jo gledale začudeno. »Be-be-be«, so zabeketale. Potem pa so se spustile v dir in so prihitele k veseli deklici. Lenčica pa je prepevala in jih je prijano gladila. (Dalje.)

Večerna.

*Mrak se spušča
iz višin,
milo klenka
zvon iz lin . . .*

*Ptičke v gozdu
so odpele,
legle spat so
cvetke bele.*

*Zvonček klenka,
lepo poje:
„Spavaj sladko,
dete moje!“*

Hinko Medič.